

„Гаганаўскі рух“ - вынік супярэчнасця тэорый практикі

Кіраўніцтва ЦК КПСС вядзе цяпер узмошненую кампанію над пашыраннем г. зв. «гаганаўскага руху», які становіць сабой быццам новае камуністычнае дачыненне да працы.

Фармальным пачаткам гэтае кампаніі была заява Хрущчова на чэрвеньскім пленуме ЦК КПСС ў 1959 годзе:

«... Яй сам перажываў вялікую расдасць — казаў Хрущчоў, — калі слухаў выступленын выдатнай камсамолкі Валянтыны Гаганавай...

Каштоўнасць і шляхотнасць паступку гэтага чалавека ў тым (у каstryчніку 1959 г.) Гаганава перайшла на працу ў адсталую, з больш нізкай аплатай брыгаду, — заўгага аўтара — В. М., што не матар'яльная зацікаўленасць штурхнула яе на гэты крок, а ідэя, ідэйная адданасць камуністычнаму ладу. І ў імя гэтага ладу чалавек ідзе з асабістай ахвярой» («Правда», 2. 7. 1959).

Паступак Гаганавай быў называны савецкай пропагандай «новай бачынай у летапісу за камуністычную працу» да абелішчаны «пачаткам вялікага руху за камуністычную дачыненне да працы». Пленум ЦК КПСС патрабаваў ад усіх партыйных, прафсаюзных і камсамольскіх арганізацый «ачоліць гэты растуши патрыятычны рух». Валентыне Гаганавай савецкі ўрад прысьвой туслу «Гэйра сацыялістычнай працы» да ўручы высокія ўрдадыў ўзнагароды. Ейнае імя было ўпісаны ў дзяржаўную книгу гонару ў книгу гонару ЦК ВЛКСМ.

Прэзыдіюм ЦК ВЛКСМ распрацаў вінерыемствы для пашырэння гэтага руху на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах. Менш свайго «гаганаўца» — стала абязкам кожнага прадпрыемства. Гарадзіцкая, раённая і абласцная сутрасычы й канфэрэнцыя «таганаўца» праводзіцца па ўсім Савецкім Саюзе.

Траўпа мець на ўзвесе, што падобныя кампаніі за пашырэнне вытворчасці працы ў СССР зьявішча на новае, аднак, гэтая кампанія мае свае харэктэрныя асобіствы ахвяры, куды большыя, чымся ахвяра на лепшым прыкладам асабістай матар'яльной ахвярысці савецкага работніка, які «вялізным патрыятычным дасыненісм», як яго называў Арыстаў у прамове 6-га лістапада сёлета, з ногады 42-ой гадавіны Каstryчніцкага прадпрыемства.

Пераход работніка з брыгады ў брыгаду, хоць-бы ў звязаны з матар'яльнай стратай, аднак стратай, як я азначу Хрущчоў, часовай, як можа раўніца з ахвярамі мілёнам людзей, якія выехалаі і выижђаюць на асвяенне цалінных земляў у Казахстане або на новабудоўлі ў Сібіры. Іхныя асобіствы ахвяры, буды большыя, чымся ахвяра Гаганавай і беспараўнаныя важнейшыя з глядзішча дзяржаўных інтарэсаў. Аднак ЦК КПСС у свой час падобнага значэння ім на прыдаваў, бо гэта адбылася пры іншых палітычных умовах.

І толькі цяпер, дапоўніўшы паляжэнне аб дачыненіне да працы ідэйнымі фактарамі і абелішчыўшы паступак Гаганавай камуністычнай маралі, кіраўніцтва КПСС паспрабovala ия толькі выправіць памылку ў азначаным «камуністычнай працы», але ёй значна ўзмошніць прарапанду супраца прыватнікамі і асобістымі пасадамі.

«Камуністычнае праца ў больш вузкім і сроднім сэнсе слова — гэта праца бясплатная на карысць грамадзтва, праца... не паводле раней вызначаных і ўзаконеных нормаў, праца на вонкіх нормах, праца... без умоваў аб узнагародзе» (Ленін, соч., выд. 4, т. 30, бач. 482).

Такое выразнае разыходжанье троўры з практикай «камуністычнай працы» выклікае здзіўленне навет у савым Савецкім Саюзе. Хрущчоў быў змушаны выступіць на ХХІ з’ездзе супраца крыткі скрога захавання і ў далейшым прынцыпу «ад кожнага паводля здольнасці — кожнаму паводля працы». Пытаныць трактаваны «камуністычнае праца» крыткуюцца як толькі савецкімі тэарэтыкамі. У савецкім друку з’яўляюцца заўвагі й радавыя савецкіх грамадзін, што выказываюць сваё здзіўленне з гэтага прычыны.

«Зразумела, пры камунізме праца будзе высока прадуктыўнай. Але-ж ці можна толькі з гэтага прычыны называць яе камуністычнай?» — пытава А. Моргун у «Комсомольскай правде» з 22. 2. 1959 г. і далей цвердзіць, што высокую вытворчасць працы можа дасць любое капіталістычнае прадпрыемства.

Крытыкуюцца таксама ўзношаныне на вяршыні дасыненія работнікаў, стымульаваных вылучна матар'яльнай зацікаўленасцю, а таксама стаўленне ў прыклад тых работнікаў, якія, хоць і перавынчаныя пынны ды пранаўніць праводзілі цяпер пяты раз. Але прычыне новай праграмы гэтым разам мае надзіўчай вялікія значэнні, бручуць на з’яўгу вялікія змены ў новай праграме, а таксама сваеслівасць паляжэння Нямеччыны ў наш час.

«... Людзі забываюць аб тым, што слоўа «камуністычны» патрабуе да сібе вельмі асьцярожнага дачыненія, што многа з таго, што мы называем «камуністычным», як ішча камуністычным, а толькі змаганьнем за далейшыя ўмапаводы» («Молодой комунизм», № 9, 1959, бач. 63).

У друку з’яўліся й афіцыйныя прызначаныя ад напральвін, павярхойным падходзе да паніцца «камуністычны», з заклікамі да больш асьцярожнага ўжывання яго:

«... Людзі забываюць аб тым, што слоўа «камуністычны» патрабуе да сібе вельмі асьцярожнага дачыненія, што многа з таго, што мы называем «камуністычным», як ішча камуністычным, а толькі змаганьнем за далейшыя ўмапаводы» («Молодой комунизм», № 9, 1959, бач. 63).

Усё гэта змусіла кіраўніцтва ЦК КПСС перагледзіць свае паляжэніі ў прынцыпах «камуністычнай працы».

Патрабавалася знайсці, напернае, вы-

разную розніцу між цяперашнім «камуністычнай» працай і працай капитальнай, т. з. працай наагул, а падругое, пачаць кампанію супраць узмошненай «эгаістычнай» псыхалёгіі грамадзян.

У суязы з гэтым, кіраўніцтва КПСС было больш настойліва працападаваць ідэйныя, маральныя фактары, якія павінны пабуджаць савецкіх грамадзян да працы, і гэтым азначыць іх камуністычнае дачыненне да працы.

Матывуючы «дасыненіні» Гаганавай

разных аспектаў падобнай кампаниі

«... Ніколі чалавек, які думае капитальнічнымі паніццімі жыцця, ніколі ён не паверніць, каб работнік адмовіўся ад працы, якак лепші аплочваеща, і да браахвотна перайшоў на працу, якак горш аплочваеща...» («Правда», 2. 7. 1959).

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мерапрыемства.

У ягоную аснову паскладзены па-

стапак, які паводзіў свайго палітычнага ўзаконімленія

«... Ніколі чалавек, які думае капитальнічнымі паніццімі жыцця, ніколі ён не паверніць, каб работнік адмовіўся ад працы, якак лепші аплочваеща, і да браахвотна перайшоў на працу, якак горш аплочваеща...» («Правда», 2. 7. 1959).

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

У ягоную аснову паскладзены па-

стапак, які паводзіў свайго палітычнага ўзаконімленія

«... Ніколі чалавек, які думае капитальнічнымі паніццімі жыцця, ніколі ён не паверніць, каб работнік адмовіўся ад працы, якак лепші аплочваеща, і да браахвотна перайшоў на працу, якак горш аплочваеща...» («Правда», 2. 7. 1959).

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.

Лёная камуніктунасць гэтага цвердзяния, як і ўсёй праводжанай кампаниі «таганаўскага руху», прайяллецца таксама і ў непаслыядоўнасці ў праводжаніі гэтага партынага мераприемства.</

Пад ціскам русыфікацыйнага шалу

Працэс прымусовасе русыфікацыі бесьпайдзіна ў пасярдэна праводзінца ў падсавецкай Беларусі, як ведама, ад са-мага начатку ейнага ўтварэння 40 годаму назад, але толькі ад 1933 году — часу ведамай «реформы беларускага правапісу» — набірае ён систэматычны пляшавы хакарт. Русыфікуючы ўсе дзялянкі галіны беларускага культурнага й грамадзкага жыцьця. Аднак-жа русыфікатарская акцыя наўшырый вейывыразнай праявілася і прайвялецца цяпер у галіне беларускага мовы й дзе-ў двух раўнажных кірунках: 1) вы-сканьне беларускага мовы з грамадзкага й культурнага жыцьця ды мханічнае заменяньне яе чыста расейскай мовай; 2) русыфікацыя тэй беларускай літаратурнай мовы, якая яшчэ аставалася ў ужыванні, шляхам штучнага ўздыжання ў яе тыповы расейскага моўнага элементу: лексыкі, фанетычных і морфалагічных асаблівасцяў, синтаксичных канструкцыяў і г. д.

У савецкай псыходанавуковай і прапагандавай літаратурны дагэтуль часта гаварылася толькі агульна, што ў Саветах адбывающаеся буйны росків беларускай мовы, дзяякуючы «дабрадзейнаму ўпільному» на яе «вялікай рускай мове», што беларуская мова «буйна развязываеца над ульвымі братнімі мовамі вялікага рускага народу» і г. д., аднак-жа ў вясноўным адкрыта не падаваліся тэатральныя абаснаваныні гэтага русыфікатарской працэсу, які адбываўся дыскрэтна быццам стыхіна й спантанічна, а не пад ціскам докладна абдуманага зверху накінутага пляну.

Апошнім часам трапіў нам на руці важны дакумент, які ўжо гаворыць аб зусім адваротным. Пайменна, у мінулым 1958 годзе ў выданыні Інстытуту філалогіі Акадэміі навук БССР выйшла псыходанавуковая книга п. н. «Фарміраванні і развіцьце беларускай сацыялістычнай нацыі», кожны паасобны раздзел якой з'яўляеца юнай прапагандай русыфікацыі й бессаронным хва-льшаньнем мімушчыні й сучаснасці беларускага народу. Ня месца тут займацца ўсімі раздзеламі гэтай несамавітнай книгі, а таму коратка спынімся то-лькі на найблізкай кур'ёзныі і ў сваіх раздзелах, загалоўленым «Беларуская мова як характеристычная нацыя».

Задзяляемся з начатковымі цыверджа-ніямі гэтася книгі, што «ў радзе асноўных, вызначальных прызнакаў нацыі мова яе з'яўляе адно з важнейшых месц», што «бяз мовы тады немагчыма існава-нне грамадства, бо іменна яна (мова) з'яўляеца сяродкам аб'яднання людзей, неабходнай умовы грамадзкага жыцьця», дзе што «найблізкай вызнач-най ролю адыгрывае мова ў жыцьці нацыі — гэтай найблізкай высокай з відомых да цяперашняга часу формаў аў-яднанія людзей».

Застаецца яшчэ аўтар аўтактычным, калі далей цывердзіць: «Беларуская мова дарзвалюцьнай эпохі была пера-важна народнай гутаркавай мовай, ста-

ражытная беларуская літаратурная мова, якая, як ведама, у XV-XVIII ст. спаціла сваё значэнне як пісьмовую літаратурную мову». «Выцісненне беларускай мовы... з дзяржаўнага жыцьця і літаратурны з'яўлялася, урэшце, у 1897 годзе афіцыйнай забаронай беларускай мовы. Але забарона гэта, ведама, не магла з'яніць беларускую мову. Народ гаварыў на сваёй роднай мове, якая практычна і разви-ваецца ў наступных стагодзіні ў выгля-дзе народных гаворак і дыялектаў». Усё гэта прайдаў й ніякіх засцярогаў на вы-кліке.

Фармаваныне ўтварэнне новай беларускай літаратурнай мовы аўтар ад-нісці на час «задзіночання», правільней захопу, беларускага народу Расей, галоўна-ж у пасълякаstrychniకі пірыяд. І вось тут знаходзім ужо несамавітнай кур'ёзы ў савецкіх вывадах. Так як для моўнага абавязання новых пана-циціў патрэбных новыя слова, дык, па-водзіцца аўтараў кнігі, «беларуская мова з'яўляеца за дапамогай да рускай мовы, запазычычаючы з яе неабходныя сло-вы і выразы, якія па тых або іншых прычынах ня могуць быць утвораны на базе ўласных моўных сродкаў». Тому «беларуская мова запазычыча і запасчи-ваецца з рускай мовай, прычым збліжаныя з рускай мовай, прычым збліжаныя гэта не за кошт падаўлени-я, асыміляцыі беларускага мовы, а за кошт найблізкай поўнага і інтэнсіўнага развіцьця».

Хіба большага цынізму на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральным для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

Гаворым «адна з галоўных асноваў» тату, бо ёсьць і другая, таксама шырокая паказана ў успомненай книгі.

У книзе ў некалькіх местах гаворыцца, што ў выпадку адсутнасці беларускага слова для абавязання дадзенага панаўніца, дык, як правіла, павінна быць уведзенае адпаведнае слова з расейскага мовы, а ня творанае ў адпаведь ад расейскай мовы. Гэта абсалютна не адказвае запраўднасці, што можам паказаць хоць-бы на некалькіх прыкладах, агульнапашыраных у беларускай мове.

Беларускія слова «таны», а ў савецкай беларускай мове, асабліва у «З'язьдзе»

ўводзіцца расейскіе слова «дзяшовы». Есць агульнапашыранае слова «адкінуць», «адхіліць», а на места яго навет у разгляданай кнігі з'яўляеца чыста расейскіе слова «адвяргнуць». Узноў у тэй-же кнігі замест «съкнуты» ўсюды спытывае расейскіе слова «з'вергнуць». Беларускай савецкай мове ўжо поўнасцю прышпілены дзікія для беларускага вуха расейцымы «подзвіг», «лікаўца», тады калі маем чыста беларускія слова «дасягненне», «радаванца» або «дешыца». Падобных прыкладаў можна прывесці цэлью сотні.

Значыцца, тут выразная тэнденцыя выкідаць з беларускай мовы тых беларускіх словамі замініць іх расейскімі, якія ня маюць сваіх адпаведнікаў з тым-же коранем у расейскай мове. У тэхнікі выпадкаў гэтыя беларускіх словамі з'яўляюцца як «вузкія дыялетычныя», якія на месце ў беларускай мове, хайды ў запраўднасці яны маюць агульнае пашырэнне. Гэта другі, можа яшчэ больш небяспечны й нахабны мэтад русыфікацыі беларускага мовы.

Напасцілак ува ўспомненай кнізе ро-біца наступны выгад: «Сучасная беларуская літаратурная мова паступова але-ціўдера ўступае на шляхах наўхільнага збліжэння з рускай мовай, прычым збліжэніе гэта не за кошт падаўлени-я, асыміляцыі беларускага мовы, а за кошт найблізкай інтэнсіўнага раз-віцьця».

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворыцца, што ця-перашыне развіцьцё беларускага мовы ёсьць найлепшай асновай развіцьця й фармаваныне беларускай нацыі, дык у запраўднасці такое развіцьцё мовы, аб якім тут гаварылася, гэта толькі адзін з способаў з'яўляеца панаўніца двумя спосабамі: 1) запазычаннем з іншых мовавъ, якія цывердзяцца тут аўтары канігі; 2) утварэннем собсکіх словаў на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральнай для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворыцца, што ця-перашыне развіцьцё беларускага мовы ёсьць найлепшай асновай развіцьця й фармаваныне беларускай нацыі, дык у запраўднасці такое развіцьцё мовы, аб якім тут гаварылася, гэта толькі адзін з способаў з'яўляеца панаўніца двумя спосабамі: 1) запазычаннем з іншых мовавъ, якія цывердзяцца тут аўтары канігі; 2) утварэннем собсکіх словаў на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральнай для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворыцца, што ця-перашыне развіцьцё беларускага мовы ёсьць найлепшай асновай развіцьця й фармаваныне беларускай нацыі, дык у запраўднасці такое развіцьцё мовы, аб якім тут гаварылася, гэта толькі адзін з способаў з'яўляеца панаўніца двумя спосабамі: 1) запазычаннем з іншых мовавъ, якія цывердзяцца тут аўтары канігі; 2) утварэннем собсکіх словаў на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральнай для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворыцца, што ця-перашыне развіцьцё беларускага мовы ёсьць найлепшай асновай развіцьця й фармаваныне беларускай нацыі, дык у запраўднасці такое развіцьцё мовы, аб якім тут гаварылася, гэта толькі адзін з способаў з'яўляеца панаўніца двумя спосабамі: 1) запазычаннем з іншых мовавъ, якія цывердзяцца тут аўтары канігі; 2) утварэннем собсکіх словаў на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральнай для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворыцца, што ця-перашыне развіцьцё беларускага мовы ёсьць найлепшай асновай развіцьця й фармаваныне беларускай нацыі, дык у запраўднасці такое развіцьцё мовы, аб якім тут гаварылася, гэта толькі адзін з способаў з'яўляеца панаўніца двумя спосабамі: 1) запазычаннем з іншых мовавъ, якія цывердзяцца тут аўтары канігі; 2) утварэннем собсکіх словаў на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральнай для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворыцца, што ця-перашыне развіцьцё беларускага мовы ёсьць найлепшай асновай развіцьця й фармаваныне беларускай нацыі, дык у запраўднасці такое развіцьцё мовы, аб якім тут гаварылася, гэта толькі адзін з способаў з'яўляеца панаўніца двумя спосабамі: 1) запазычаннем з іншых мовавъ, якія цывердзяцца тут аўтары канігі; 2) утварэннем собсکіх словаў на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральнай для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворыцца, што ця-перашыне развіцьцё беларускага мовы ёсьць найлепшай асновай развіцьця й фармаваныне беларускай нацыі, дык у запраўднасці такое развіцьцё мовы, аб якім тут гаварылася, гэта толькі адзін з способаў з'яўляеца панаўніца двумя спосабамі: 1) запазычаннем з іншых мовавъ, якія цывердзяцца тут аўтары канігі; 2) утварэннем собсکіх словаў на базе ўжо існуючых або шляхам расшырэння іхнага значэння і формаў. Гэты апошні спосаб з'яўляеца найблізкай натуральнай для ўсіх мовавъ съвету, у тым ліку для мовы расейскай, толькі, нажаль, для беларускай мовы ён заборонены. Беларускай мове дазваляеца панаўніца і узбагачваць свой слоўнікі матар'ялем толькі ў вылучна шляхам уздыжання ў яе чыста расейскага слоўнікавага матар'яла. Вось у гэтым і крьеца адна з галоўных асноваў русыфікатарской акцыі ў галіне пашае мовы.

На заканчынне толькі адцемім, што калі ў кнізе аблудна гаворы

2-га лістапада 1959 г. уранку ён праця не прачніўся...

Сон — адпачынк перайшоў у непрабуды сон матылі, перакідаючы мост ад забыцця ў нябываць.

Яго ўжо больш няма між нас. Аднак назаўсёды застанецца сума духовых вартаўшчын, створаных і закладзеных у душы іншых, гэтым чалавекам. Гэтак, у праце духовага прагрэсу людзтва продкі, праз духовага ўздзеяння на нащадкаў, застаючы жыць вечна ў сваіх дзеяньях.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

У гэтым часе насельніцтва Нягневічка воласьці выбірае яго сваім прадстаўніком па распадзелу амэрыканскіх харчоў да дапамогі ахварям вайны. А. Орса арганізуе дапаможовую камітэт ў Наваградзкай аkruse.

Паралельна з гэтым разгортаўца культурна-асветная праца, у якой ён прыме актыўны ўдзел, ладзячы культуру-асветніцтва вечары, беларускі спектаклі. Падзея разгортаўца хутка. Грамадска-культурная праца, з'яўляючыся адным з аспектаў беларускага нацыянальна-палітычнага акцыі, ўзягвае маладога А. Орсу ў гэту акцыю.

Гэтак, у 1922 г. А. Орса прыме актыўны ўдзел ў выстаўленні беларускага выбарчага лісты ў Сойм і Сенат ад Беларускай Нациянальнай Мяншыні ў Наваградзкай аkruse.

Дзякуючы энэргічнай агітацыі ў якой прыме ўдзел А. Орса, Беларусы здабываюць з 6-ці магчымых 4 мандаты (3 пасольскія і 1 сэнатарскі).

Імкнучыся атрымаць вышэйшую асьвету, А. Орса эмігруе ў Чхачлавакію, дзе, пры Украінскім Педагагічным Інстытуце, экстэрнам здабывае матуру сярэднія школы і зацікаеца студэнтамі.

Наваградзкая Беларуская Гімназія зацінутая паміж польскімі намаганнямі яе зачыніці і камуністычнымі — выкарыстаць яе для сваіх мэтаў, згуртаваная вакол яе дырэктора Я. Цеханоўскага і гэцкі наставнікаў як сыв. пам. А. Орса, цвёрда ідзе сваім нацыянальнім шляхом.

Нажаль, аднак, ня доўга. 16-га кастрычніка 1932 г. польскія ўлады перамяноўваюць яе ў Беларускую Філію Дзяржаўнай (польская) Гімназіі імя А. Міцкевіча, а вясною 1934 г. зусім зачыніно.

Пасля ліквідацыі гімназіі А. Орса быў накіраваны часова ў польскую пачатковую школу ў Наваградку з захаваным званнем наставніка гімназіі, а ў 1938 г. яго пераводзяць на польскія этнографічныя землі ў Коньске (Келецкае ваяводства) для працы ў польскай гімназіі сыв. Станіслава Костki.

У пачатку 2-гай Сусветнай Вайны (весень 1939 г.) А. Орса вяртаецца з сям'ёю на Беларусь і, пасля прылучэння Захоўнія Беларусі да Савецкага Са-

Памяці Доктара Аляксандры Орсы

скім Універсітэце здаў педагагічны экзамін.

Неабходна адціміць, што маючы ўсе кваліфікацыі на атрыманье наставніцкага працы ў польской дзяржаўнай гімназіі, ці нават добра платнай пачатковай школе, А. Орса звязаў свой лёс з бедай у той час якія прыватнай, гэта значыць утрымоўванай выключна з вучнёўскіх аллаты, Наваградзкай Беларускай Гімназіі.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне. У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Святое памяці Доктар Аляксандар Орса нарадзіўся 24-га ліпеня 1896 году ў мястечку Нягневічы ў Наваградчыне.

У 1913 г. скончыў Гарадзкое Вучылічча ў Наваградку, пасля чаго паступіў на 2-х гадовых Наставніцкія Курсы, якія скончыў у 1915 г. з тутулем наставніка пачатковых школаў. У гэтым самым годзе быў пакліканы ў армію. У арміі скончыў школу працарычыкай у Гатыніне з рангою працарычыкай. У часе Першай Сусветнай Вайны прафыў калі двох год у акопах ля Дзізвінску. Вайну скончыў у ранзе капітана. Пасля роваліцы ў пачатку 1918 г. вірнуўся ў Наваградчыну, у часе наемецкай акупацыі, быў наставнікам пачатковое школы ў Гарабеўчы. Пасля прыходу Палляка пакідаў працу ў школе і займаецца грамадскай працай.

Інфармацыйныя зборкі Беларуска-Амерыканскага Акадэмічнага Таварыства ў ЗША

Беларуская студэнтская арганізацыя якімі карыстаеся; асьветленыне, аграпнае — БААТ, мае адну з галоўных задачаньняне, што дзеяніем інфармацыя на раіону — дапамагаць сябром Таварыства ў дыбы ці тэлэвізіі — усе гэта поўнасцю паступлены ў вышэйшай навучальную або ў вялікай меры вынікі працы інжынерна-установы ў ЗША, ды памагаць беларускай моладзі ў здабываньні вышэйшай асьветы нааугл.

Дзеля гэтага, у месяцы каstryчніку сёлета, Галоўнай Управаю БААТ былі наладжаныя дзве інфармацыйныя зборкі для ўсіх тых, што закончылі сярэднюю школу ю думаючы ісці на ўніверсітэт, тых што ў хуткім часе закончылі сярэднюю асьвету, і тых, што толькі наяднаў паступілі на ўніверсітэт.

На гэтых зборках, беларускія студэнты падалі цікавыя інфармацыі для мадодых сябром ад магчымасцяў студыяў на ўніверсітэце, карысціць сучыненіем інжынерства, здабываньне й вялікай мэханічнай інжынерства, электрычнае інжынерства, хімічнае інжынерства.

Нам звычайна здаецца, што галоўны занятак інжынера — гэта вылічванье з лёгкімі лінейкамі ў руцэ да розных рэсурсаў. У запраўднасці толькі каля 20% інжынераў (ЗША) займаецца гэтым вылічваннем і плянаваннем. Каля 30% працуе на адміністаратурыных ставанішчах, 10% займаецца самім працесам прадукцыі розных вырабаў працьвасці, 7% займаецца іх інсталяцыяй, 5% прадаваннем, 18% даследаваннем, 5% кансультатыўнай і 5% навучаннем на ўніверсітэтах да іншых тэхнічных установах.

Нааугл, праца інжынера — гэта праца на хакарту ўмысловага й вымагае добрага ўяўлення ѹ здолнасці да абстрактнага думання. Умесьць абыходзіцца з прыладамі неканечнага патрэбнаса. Инжынер павінен цікавіцца, на якім прынцыпе апарат або машина працуе, якай ейная функцыя, — і як гэту функцыю можна выкананы лепш і таней. Инжынер павінен мець уяўленне ѹ творчыя дух, але таксама ѹ практичныя падыход да спрэчкі.

Гэтым ён розыніца ад навукоўца-фізыка, хіміка і г. п., якіх мэтай ісці да ведацца прычыны розных фізічных зьяўшчы і даследаваць дакладней гэтыя зьяўшчы, не зважаючы на тое, ці вынікі гэтых даследаваній можна практична выкарыстоўваць веды, здабытыя наукоўцамі для больш практичных мэтаў — ульяшэння існуючых апаратуў, або кансрукцыі новых. Инжынер і наукоўец розыніца ня так падрыхтоўкай (адукацыяй), які магчымыя характеристам. Чалавек з практичным падыходам будзе імкніцца да інжынерства, навет маючы чыста тэарэтычную адукцыю ѹ фізыцы і пад. галінах. Шмат вынаходаў сучаснае тэхніка вынаідзена людзьмі якраз з чыста тэарэтычнай адукцыяй.

Апрача інжынера і навукоўца ў сучаснай тэхналёгіі працуе шмат г. з. тэхнікай. Тэхнік звычайна мае няпойную тэхнічную асьвету (да 2 год ўніверсітэту) і ня можа выконаваць працы інжынера. Ён, аднак, зьяўляецца правай рукой інжынера пры даследаваніні, вырабоўванні і будаванні апаратуў і тэхнічных систэм. Тэхнікам можна стацца закончыўшы няпойную курс інжынеры на афіцыяльна прызнаных ўніверсітэтах, або адмысловых тэхнічных інстытутах.

Рэфэрэнт Ю. Станкевіч слышна кажа, што куды на глянені, навакол сябе бачым вынікі працы інжынера, — речы, якія ён памог стварыць.

Дамы, у якіх мы жывём; вонратка; якую мы носім; аўтамабіль й чыгунка, ца ужо ў сярэдний школе. Калі вучань

мае нахіл да фізыкі й матэматыкі, ён павінен пацікавіцца студыямі інжынернай ў будучыні. Пад канец другога году сярэдняй школы ён павінен дадавацца, якія ўніверсітэты ў ягонай аколіцы відкладаюць інжынеры, якія галіны, яе, — якія ісці ўступныя вымаганыні гэтых універсітэтаў, і колкі прыблізна каштавацца навука.

У амерыканскіх сярэднях школах вучням дазволены менинг-больш выбіраць прадметы, — залежна ад пляніру ѹ будучыні. Каб быць належна падрыхтаваным да тэхнічных студыяў на ўніверсітэце, у сярэдній школе трэба у першую чаргу прайсці наступныя прадметы: усю матэматыку, якую выкладаецца ў дадзенай школе, прыродныя навукі (фізыку, хімію), ангельскую мову, рысаванне і хача адну замежную мову. Бальніцы ўніверсітэтаў вымагае гэтыя прадметы пры ўступе ѹ часта змушае пачынаючых студэнтаў прайсці іх на ўніверсітэты, перад тым, як пачынаць далейшую навуку.

Фізыка ѹ хімія найбольш патрэбныя будучым інжынерам, бо яны знаёміцца з законамі, якімі кіруюцца розныя прыродныя зьяўшчы. Матэматыка — гэта прылада інжынера, пры помочы якой ён практычна выкарыстоўвае свае веды прыродных законуў. Паколькі інжынер прадае разумам, ён павінен таксама ўмэць ясна выразіць свае думкі. Гэтаму памагае вывучэнне ангельскай чужых мовы. Значынне слова стаецца куды больш выразным чалавеку, калі ён знае ў некалькіх мовах.

Кошт студыяў інжынеры на амерыканскіх ўніверсітэтах — ад 400 да 2 000 дал. у год. Найтешнейшая навука на ўніверсітэтах, якія часткава, або поўнасцю змешана з інжынераваннем, паддэржаючы апабоўніцтвамі, або гарадамі (як у Нью-Ёрку).

Першыя два гады ўніверсітэцкіх студыяў абыўмаюць агульныя, падрыхтоўчыя прадметы, як прыкл. матэматыку, фізыку, хімію, ангельскую мову, гісторыю, эканоміку, рысаванне. Гэтыя прадметы абавязковыя для ўсіх студэнтаў інжынеры, незалежна ад пазнейшай спэцыялізацыі. Падчас гэтых двух год студэнт мае магчымасць пабачыць, якія прадметы яго найбольш цікавяць і на падставе гэтага вырашыць, ў якой галіне тэхналагії спэцыялізаўца.

Апошнія два, або трох гады праходзяцца прамедты чыста тэхнічнай характарыстыкі. Нааугл студыі інжынеры цяжкі і паравальная доўгія, — у Амерыцы трываюць у сярэднім пять год. Яны вымагаюць шмат часу, бо тэхнічную тэорыю троба добра падмацаўца заняткамі ў лябараторыі ѹ задачамі. І вось тут студэнт апеніць добрую падрыхтоўку з сярэдній школы — асабліва ѹ матэматыкі.

Скончыўшы ўніверсітэт, цяпер інжынеру ў ЗША знайсці працу даволі лёгка. Шмат якія фірмы пасылаюць прадстаўнікоў на ўніверсітэты з мэтай на-

мі бізунамі, а працаўцаў на пана ня ўшлі. Урэшце ўсё-ж, суправаду сялянства быў зламаны, але людзя ненавісць беларускіх сялян да расейскага войска, царскіх ўлады ды шляхты непамерна вырасла.

У 1862 годзе ўлетку Кастусь Каліноўскі пераехаў жыць у Вільню. У Вільні існаваў ужо рэвалюцыйны камітэт пад называю «Камітэт Руху». Камітэт Руху быў вельмі левы й рыхтаваў збройнае паўстаньне супраць Расеі. Буйная шляхта на Беларусі была супраць скрайна-рэвалюцыйных праграм Камітэту Руху й таму арганізавала свой апрыноны камітэт пад называю Грамадзянскага (Абыватэльскага) Камітэту. Старшынё гэтага Камітэту быў Якуб Гэйтштар, а ў склад уваходзілі буйныя аштарнікі. Грамадзянскі Камітэт ня меў свае праграмы й трymаў чесную лучнасць з гэткім-же камітэтам у Варшаве.

ПАЛАЖЭНЫЕ У ПОЛЬШЧЫ ПЕРАД ПАУСТАНЬНЕМ 1863—64 г.

Пасылья сімерці цара Мікалая Першага ў Польшчы пачаліся нацыянальныя маніфэстациі, якія часта разганяліся расейскім войскам із дапамогаю зброю. У гэтым часе ў Варшаве заснавалася была лягальная арганізацыя, якую гуртавала буйнейшую шляхту пад старшынствам графа Андрэя Замойскага, і звалася Сельска-Гаспадарчага Таварыствам. Апрача згандага Таварыства, у Варшаве існаваў тайні Рэвалюцыйны Камітэт, які й кіраваў прыгаданымі вышэй маніфэстациямі. Галоўна мэтаю Камітэту, аднак, было падрыхтаваць ў Польшчы збройнага паўстаньня супраць Расеі. У складзе Камітэту быў ахвіцер царскага арміі Яраслаў Дамброўскі. Гэтаму Дамброўскому й было даручана падрыхтаваць вайсковыя пляны паўстаньня. Паводле пляну Дамброўскага, паўстанцы павінны

Вяршыня цынізму

(Заканчэнне з 3-е бач.)

лай бяссоніцы савецкіх грамадзян, што бачылі, Савецкі Саюз можа многа чым дзень і нач чакалі на «чорнага ворана», пахвастаца у галіне «дасягнення»), у яго гэта гарманізуецца з малюнкам падвалай НКВД, у якіх самавольна лютава-

Праўда, трэба признаць, што цяпер Хрушчоў выпусціў некаторую коль падвалы крыўёй бязвінных, даводзячы касыць недабіткаў на «волю», пусціў вязніну ѹ сувязі з сталінскім тэрорам

пра што нам расказваюць канцэнтрацыйныя лягеры, брацкія могілкі-«паркі», торыцы. Якай наўчаныць! У той час ён Катынь, Вінніца, брацкія могілкі веан-на-палоненых з фінскай вайны? Пра што яны быццам-бы знаходзіліся толькі

прымушае гэтых недабіткаў святыні, менынкаў ці іх бляграfiі, а таксама біяграфіі загінуўшых, намагаецца дака-

шыца размаху ѹ паслявяленіях гады, заўсімі савецкаму грамадзству, што сталін-

прыўёўшы навет да поўнае ліквідацыі ѹ чысткі й тэрору ўніверсітэтаў, ды ахвіціўнікі. Татарапаў Крыму, Калмыкоў, Інгушаў, Балкарцаў, Чечэнцаў і Карабеаўцаў. Як

бору новых абсальвентаў. Амаль усе ўніверсітэты маюць адмысловыя «аддзелы працы», якія памагаюць абсальвентамі змешаць іншыя спецыяльнасці падыходамі, якія ён азначае «дзялкітуды» або «надзвінныя».

Пасылья на працу, абсальвентам падыходам інжынерам з лягчэйшымі заданнямі, якія не вымагаюць імітатарстваў. Шмат дзе таякія навікі працујуць разам, у ваднай групі, пад наглядам дасьветчнага кіруніка. Некаторыя фірмы маюць адмысловыя курсы, якія знаёміць навікі з падыходамі і памагаюць им змешаць іншыя спецыяльнасці.

Пасылья прыблізна 20 год практикі, плаціць бальшыні (75%) інжынеру ў праблемах, якія падыходзяць іншымі падыходамі, а найменш будаўлянія інжынеры.

Адразу пасля заканчэння ўніверсітэту, інжынер у ЗША дастае цяпер у сярэднім ад 450 да 500 дал. у месяц. Найбільш заробляюць электрычныя і хімічныя інжынеры, а найменш будаўлянія інжынеры.

Пасылья прыблізна 20 год практикі, плаціць бальшыні (75%) інжынеру ў праблемах, якія падыходзяць іншымі падыходамі, а найменш будаўлянія інжынеры.

Асноўная мэта нашае інфармацыі — падаць пачынаючым або будучым студэнтам падрабязныя звесткі ѹ разных галінах студыяў і ў разных прафесіях. Гэтыя інфармацыі памогуць ім зарынавацца, якія можна спэцыялізавацца ѹ дадзенай прафесіі, і якія ёсць магчымасць працы ѹ гэтых спэцыяльнасціх.

Пачнем ад разгляду будаўлянага інжынерства. Гэтая галіна абыўмасць наступнія спэцыяльнасці: канструкцыйны дамоў і грамадзінскіх будынкаў, будова дарог, будова лётнішчаў і чыгуначных ліній, тэарэтичнае інжынерства (будова грабляў, транспортнага інфраструктуры, санітарнае інженерства). Гэтыя інфармацыі памогуць ім зарынавацца ѹ дадзенай прафесіі, і якія ёсць магчымасць працы ѹ гэтых спэцыяльнасціх.

Пачнем ад разгляду будаўлянага інжынерства. Гэтая галіна абыўмасць наступнія спэцыяльнасці: канструкцыйны дамоў і грамадзінскіх будынкаў, будова дарог, будова лётнішчаў і чыгуначных ліній, тэарэтичнае інжынерства (будова грабляў, транспортнага інфраструктуры, санітарнае інженерства). Гэтыя інфармацыі памогуць ім зарынавацца ѹ дадзенай прафесіі, і якія ёсць магчымасць працы ѹ гэтых спэцыяльнасціх.

Як на Беларусі, гэтак і ў Польшчы буйная шляхта была супраць паўстаньня. Ворагам паўстаньня быў і марк-граф Велёпольскі, вялікі архістакрат, што меў сувязі з заходні-эўрапейскай дыпламатыяй і самым царам Аляксандрам II.

Граф Велёпольскі прарабаў пераканаць польскую грамадзянскіх, што заходні-эўрапейскія дзяржавы нікакі дапамогі польским паўстанцам не дадуць, што паўстаньне скончыцца адно непатрэбным праліццём крыві і што, помножычы Паліакам, заходні-эўрапейскія дзяржавы нікакі дапамогі польским паўстанцам не дадуць, што паўстаньне скончыцца адно непатрэбным праліццём крыві і што, помножычы Паліакам, заходні-эўрапейскія д

Лісты ў Рэдакцыю

Вельмі паважаны спадар Рэдактар,
Ветліва прашу зъмісьціць у вашай
паважанай газэце наступнае:

У № 41 (47) «Бацькаўшчыны» быў
зъмішчаны артыкул А. Груды зъ Нью
Ёрку, «Тыдзень паняволеных народаў»,
Радыё «Свабода» і Беларусь». Аўтар спы-
ніўся на вельмі важнай тэмі: як быў
ас্বялтлены Рэзалиюці Амерыканскага
Кантрэсу і Праклямациі Прэзыдэнта
ЗША аб «Тыдні паняволеных народаў»
у Радыё Свабода і, бязумоўна, у першую
чаргу — Беларускай Рэдакцыі гэтага
рады.

Дзеля таго, што аўтар згадвае ў сваім
артыкуле, хоць і ўскосна, маё прозві-
шча, уважаю сваім абавязкам падаць да
ведама нашага грамадства некаторыя
факты, якія съведама ці нісьведама бы-
лі хвалышысь насыветленыя ў артыкуле
сп. А. Груды.

Сп. А. Груда зусім справядліва дама-
гаецца адказу на пытаньне, чаму Бела-
рускай Рэдакцыі Радыё Свабода не па-
інфармавала сваіх слухачу належна ю-
саечасова аб такіх важных для нашага
нацыянальна-вызвольнага руху даку-
мантах, як Рэзалиюці Амерыканскага
Кантрэсу і Праклямациі Прэзыдэнта
Айзэнгаўера.

У васноўным, нельга не згадзіцца з
разважаньнямі сп. А. Груды. Але на-
жаль — толькі ў васноўным. Было-б зу-
сім добры на месцы, калі-б сп. Груда
абмежаваўся да тых речай, абы якіх ён
мае ўсе падставы гаварыць — інакш ка-
жучы, да тых речай, якія ён ведае ю-
разумее. Ягоны артыкул, аднак, у шмат
якіх месцах съвітчыць абы адваротным.
Вось чаму сп. Груда не абыходзіцца ѹ-
без абраузу, падаючи заадно сваю вор-
сю адказу на пастаўленне ѹ пытаньне.
Прыкладам, сп. А. Груда аўтарытэтна
заяўляе:

«Нам ведама, што там працующы на-
всеты радныя БНР, якія-б малгі справу бі-
лянсаваць, каб яны прысьвяцілі больш
увагу сваім працам. Нажаль, іхнае заці-
каўленыне абліжаюцца адбыццем гро-
шай. Інакш нельга зразумець, бо яны ня
былі здолбныя напісаць навет аднаго ка-
мэнтара з гледзішча беларускага аб
«Тыдні паняволеных народаў», а перак-
лалі армянскі...»

Чытчыцы згодзіцца са мною, што дзеля
таго, што прыгадваны армянскі скрып
перакладаў (фактычна — апрацаўваў і да-
поўніў) я, абы чым сп. Груда не забыўся
паведаміць, дык і вышыўшае «абінава-
чаньне» тычынца таксама, а мо ѹ пер-
шую чаргу, мні.

Ня будзем спрачацца ѹ важыць, хто з
нас — сп. Груда ці я — мае большую
грамадскую нагрузкую. Пакінем таксама з
боку ягоныя абраузіўлявія заувагі. Лепш
падамо факты.

Пасыяла таго, як сталіся ведамы тэк-
сты Рэзалиюці Амерыканскага Кантрэсу
і Праклямациі Прэзыдэнта ЗША, адзін
із стальных працоўнікоў Беларускай Рэ-
дакцыі Радыё Свабода выказаў у пры-
сунасці прадстаўніка Амерыканскага
Камітэту Вызваленія (АКВ) думку, што

гэтыя тэксты, з адпаведнымі камэнтара-
мі, трэба абавязковы падаць да ведама
наших слухачоў, і заяўві, што ён апра-
коўвае гэту перадачу (да ведама сп.
Груды, я, тады ня быў у Мюнхене).

Прадстаўнік Амерыканскага Камітэту
адказаў, што гэта дарэмная праца, бо ён
може дырктыўы не прапушчаць гэтых
речай. Такі-ж стан быў і ў іншых нера-
сейскіх рэдакцыях (аб расейскай тут
гаварыць не даводзіцца — у гэтым вы-
падку сп. Груда выссакаў свае цверджа-
німіцу; ды

Дзеля таго, што народы апанаваных
Саветамі краінаў пазбуйленыя свае на-
цыянальнае незалежнасці ѹ асабістас-
тавы; ды

Дзеля таго, што грамадзяні Злучаных
Штатаў злучаныя сямейнім і ідэйнымі
сувязямі з тымі, што любільі свабоду ѹ
справядлівасць на кожным кантынен-
це; ды

Дзеля таго, што нам належыцца пра-
дэмністрація народам паняволеных
краінаў з боку ўраду народу Злучаных
Штатаў Амерыкі падтрымку іхных спра-
вядлівіх імкненняў да свабоды ѹ на-
цыянальнае незалежнасці; ды

Дзеля таго, што супольны рэзалиюці
я, зачырвіданай 17-га ліпеня 1959 году,
Кантрэс упаўнаважы і прасіў Прэ-
зыдэнта Злучаных Штатаў Амерыкі вы-
даць Праклямацию для вызнанчэння
трэцяй тыдні ліпеня 1959 году «Тыд-
ні паняволеных краінаў» ды выдаваць
падобную праклямацию штагоду — аж
пакуль для ўсіх паняволеных народаў
съвету ня будзе здабыта свабода ѹ не-
залежнасці.

Таму я, Д. Айзэнгаўэр, Прэзыдэнт Злучаных
Штатаў Амерыкі, гэтым абшыю-
чылі, што пачынаецца 19-га ліпеня 1959 году Тыдні паняволеных
Краінаў.

Я запрашою народ Злучаных Штатаў
Амерыкі ўшанаваць гэты тыдзень на-
лежнімі ўрачыстасцямі і дзеянасцій
і залікаю вівучальніця цярпеніў апанавані-
хіх Саветамі народаў ды прысьвяціца
праве падтрымкі іх спраўядлівіх ім-
кненняў народаў гэтых паняволеных
краінаў.

У пасыветчанье гэтага я даю ніжэй
свой подпіс і пічаць Злучаных Штатаў
Амерыкі.

Дадзена ѹ горадзе Вашынгтон 17-га лі-
пеня 1959 году, на 184-м годзе незалеж-
насці Злучаных Штатаў Амерыкі.

ПРАКЛЯМАЦІЮ ПРЕЗЫДЕНТА АЙЗЕНГАЎРА

ПРАКЛЯМАЦІЮ ПРЕЗЫДЕНТА АЙЗЕНГАЎРА
ВЫКРЫЛІЧОЧЫ ІХНЫ ЗЪМЕСТ. ДЗЕЛЯ ТАГО
МЫ УВАЖАЕМ ПАТРЭБНЫМ ПАДАЦЬ ПОУНЫ
ТЕКСТ ПРАКЛЯМАЦІІ ПРЕЗЫДЕНТА ЗЛУЧАНЫХ
ШТАТАЎ.

«Дзеля таго, што шмат краінаў па ўсім
свеце паняволеныя імпэрыялістичнай
і агрэсіўнай палітыкай савецкага камі-
нізму; ды

Дзеля таго, што народы апанаваных
Саветамі краінаў пазбуйленыя свае на-
цыянальнае незалежнасці ѹ асабістас-
тавы; ды

Дзеля таго, што грамадзяні Злучаных
Штатаў злучаныя сямейнім і ідэйнымі
сувязямі з тымі, што любільі свабоду ѹ
справядлівасць на кожным кантынен-
це; ды

Дзеля таго, што нам належыцца пра-
дэмністрація народам паняволеных
краінаў з боку ўраду народу Злучаных
Штатаў Амерыкі, гэтым абшыю-
чылі, што пачынаецца 19-га ліпеня 1959 году Тыдні паняволеных
Краінаў.

Таму я, Д. Айзэнгаўэр, Прэзыдэнт Злучаных
Штатаў Амерыкі, гэтым абшыю-
чылі, што пачынаецца 19-га ліпеня 1959 году Тыдні паняволеных
Краінаў.

Я запрашою народ Злучаных Штатаў
Амерыкі ўшанаваць гэты тыдзень на-
лежнімі ўрачыстасцямі і дзеянасцій
і залікаю вівучальніця цярпеніў апанавані-
хіх Саветамі народаў ды прысьвяціца
праве падтрымкі іх спраўядлівіх ім-
кненняў народаў гэтых паняволеных
краінаў.

У пасыветчанье гэтага я даю ніжэй
свой подпіс і пічаць Злучаных Штатаў
Амерыкі.

Дадзена ѹ горадзе Вашынгтон 17-га лі-
пеня 1959 году, на 184-м годзе незалеж-
насці Злучаных Штатаў Амерыкі.

Д. Д. Айзэнгаўэр

Рэзалиюці амэрыканскага Кантрэсу, і
зацігаваныя намі Праклямация Прэзы-
дэнта Злучаных Штатаў зъяўліца
Хатыні Свабоды для ўсіх паняволеных
народаў. Гэты дакумент зъяўліца
таксама неаспірчым доказам, што най-
вышэйшая выбраныя прадстаўнікі амэ-
рыканскага народу не забываюцца і пра-
долю Беларус, нацыянальнае незалеж-
насці якое, абвешчаны 25-га сакавіка
1918 году пасыяла развалу царскіх ім-
пры, бальшавікі здышылі, і сілком улу-
чылі ѹ свою чырвоную імпрыю.

Дзяень 17-га ліпеня 1959 году будзе для
ўсіх паняволеных народаў ясным съве-
там і маральнай апорай у іхным ім-
кнені да адиаўленія адбранай нацы-
нальнай свабоды.

Рэзалиюці амэрыканскага Кантрэсу, і
зацігаваныя намі Праклямация Прэзы-
дэнта Злучаных Штатаў зъяўліца
Хатыні Свабоды для ўсіх паняволеных
народаў. Гэты дакумент зъяўліца
таксама неаспірчым доказам, што най-
вышэйшая выбраныя прадстаўнікі амэ-
рыканскага народу не забываюцца і пра-
долю Беларус, нацыянальнае незалеж-
насці якое, абвешчаны 25-га сакавіка
1918 году пасыяла развалу царскіх ім-
пры, бальшавікі здышылі, і сілком улу-
чылі ѹ свою чырвоную імпрыю.

У канцы свайго адказу хачу толькі
пачывердзіць, што я, як і ўсі іншыя пра-
цаўнікі Беларускай Рэдакцыі Радыя

кія ўдачы на чале паўстанскай арміі ѹ Польшчы. Лянгевіч быў
вельмі папулярны ѹ польскім народзе ѹ таму пад ягоную ка-
манду началі збираліца ѹ ахвотнікі ѹ арганізаваныя вайско-
вые адзінкі. Неўзабаве армія Лянгевіча лічыла ўжо 10.000
чалавек. З расейскай арміяй яна сутыкнулася пад мясцовасцю
Грахавіскі 15-га сакавіка 1863 году. Пачатая раніцою, бітва
трывала ўесь дзень, аж увечары расейскае войска адступі-
ла, калі ён працаваў Галоўнай Управе
БАЗА, зрабіў «адпаведныя заходы пе-
рад АКВ» на справе аздараўлення Беларускай Рэдакцыі Радыя Свабода? Ці
сп. Груда ня быў тут сам недарочнік
адпаведны зъміні? Што-ж тычыцца
Галоўнай Управе БАЗА, дык яна можа
зрабіць «адпаведныя заходы» (эта ў-
на права) толькі перед Радай БНР, а ў
ніжкім выпадку пад Амерыканскім
Камітэтам Вызваленія...
У канцы свайго адказу хачу толькі
пачывердзіць, што я, як і ўсі іншыя пра-
цаўнікі Беларускай Рэдакцыі Радыя

Прайшоў дзень, другі, а мой скрыпт,
пададзены на зацьверджанье, не варо-
чыцца — блудзіў па інстанцыях... Урэш-
це, я зъяўніўся да прадстаўніка АКВ з
пытаннем, які лёс майго скрыпту. Мне
было адказана, што нікіх перспектыва-
ваў на зацьверджанье майго скрыпту
няма, і калі Беларуская Рэдакцыя хоча
хоча нейкім чынам падаць да ведама на-
ших слухачоў тэкст Праклямациі Прэ-
зыдэнта ЗША, дык яна можа выкары-
стасць напісаны ў міжчасе Армянскай
Рэдакцыі камітэтар. А час ішоў. Праблема
выглядала так: або даць нешта, або
зусім нічога. Я пераклай і дапоўніў ка-
мітэтар Армянскай Рэдакцыі, і Беларус-
ская Рэдакцыя перадала яго 22-га жні-
вія.

Большага, чымся гэтага — акрамя мо-
жа часціцай пайтораў — ня здолела
зрабіць ніводная рэдакцыя, і ў гэтым
выніку ціверджаны сп. Груда беспад-
стайна.

Я прыгадваў ужо аб інтарэнты Пара-
ыскага Блеку. Да ведама сп. Груды, Пара-
ыскі Блек разглядаў гэты інтарэнт. Мне
ведама, што дэлегацыя Параўскага
Блеку вельмі войстра зарэагавала на па-
зыцыю АКВ на гэтым пытанні. Мне ведама
таксама, што прадстаўнікі АКВ апра-
дуваліся тым, што якраз на гэтым пытанні
былі адсутныя зъверхнікі, і таму, ма-
лую, гэтага пытанні ня было належна
развязаць... Але факт застаўца фак-
там, што бязь інтарэнты Параўскага
Блеку мы не дамагліся-б навет таго, што
можем. Не скраткі таксама, што толькі ў
выніку ціску Параўскага Блеку, хоць і з
такім жудасці і неапраўданым спаз-
ненінем, Праклямациі Прэзыдэнта ЗША
была зъмішчана і ў воргане АКВ «Наше
общіе дело». Калі-ж сп. А. Груда быў
актыўны ўздел на палітычных жыцці, дык
ён мусіў-б ведаць, што спраўа гэта
жыццё ѿ скончанай і Параўскага Блек
дадзен паслыходуна дамагаеца ад АКВ
тлумачыцца ѹ гэтага пытанні.

Трэба зъяўніцца ўвага і на супяреч-
насці, а то і ў недарочнікі ѹ арты-
куле сп. А. Груды пад загалоўкам «Ты-
дні паняволеных народаў».

Газета «Бацькаўшчына» з 8-га лістапада
г. г., № 41 (477), зъмісьці арты-
кула Рады БНР пад заг

